

RAKENDUSPLAAN AASTATEKS 2008-2010
SELETUSKIRI

SISUKORD

Sissejuhatus	3
Sihiseade ja prioriteetid 2008. aastal	6
1. Haridusliku ja kultuurilise lõimumise valdkond	12
Uued algatused.....	12
Valdkonna alaeesmärkide selgitus.....	12
2. Sotsiaalse ja majandusliku lõimumise valdkond	18
Uued algatused.....	18
Valdkonna alaeesmärkide selgitus.....	19
3. Õigusliku ja poliitilise lõimumise valdkond	21
Uued algatused.....	21
Valdkonna alaeesmärkide selgitus.....	22
4. Strateegia administratiivne juhtimine.....	26
Uued algatused.....	26
Valdkonna alaeemärkide selgitus	26

Sissejuhatus

Käesolev valdkondliku arengukava “Eesti lõimumiskava 2008-2013” (edaspidi Lõimumiskava) rakendusplaani lähtub Lõimumiskavas sõnastatud visioonist, põhimõtetest ning strateegilistest eesmärkidest, sõnastades eesmärgi saavutamiseks vajalikud tegevused koos vastutajate ja eelarvega kolme järgneva eelarveaasta (2008-2010) kohta. Teine rakendusplaani etapp koostatakse perioodiks 2011-2013.

Rakendusplaani 2008-2010 koostamise eesmärk

Valdkondade tegevuskavade 2008-2010 koostamisel on mitu eesmärki.

1. Esiteks, saada ülevaade vastutavate ministriumite ja teiste partnerite plaanidest valdkondliku arengukava raames lähiaastatel.
2. Teiseks, saada infot rahade kasutamise konkreetsete tulemuste kohta, mis annab võimaluse hinnata valdkondliku arengukava täitmise edukust ja efektiivsust.
3. Kolmandaks, tuua välja nii juba olemasolevad kui veel vajatavad vahendid, mis annab aluse konkreetseteks rahastamistaotlusteks tulevikus riigieelarvest ja välisdoonoritelt välisvahenditest.

Rakendusplaanis kirjeldatud tegevusi rahastatakse nii ministriumide eelarvetest kui välisvahenditest (sh. Euroopa Sotsiaalfond ning Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fond). Rakendusplaanis sätestatud tegevuste maksumused on prognoosid, mis peavad olema kooskõlas iga meetme eest vastutava ministriorganisatsioonipõhise arengukavaga. Rakendusplaanis esitatud eelarve täiendamine toimub paralleelselt ministriumide planeerimistegevustega rahvusküsimustega tegeleva ministri koordineerimisel lõimumiskava juhtkomitee ning juhtühikute ettepanekul.

Lõimumiskava juhtkomitee korrigeerib ja täiendab iga-aastaselt nii rakendusplaani meetmete ja tegevuste maksumusi kui ka rakendusplaani sisu, tuginedes tulemuste analüüsile ning ministriumidelt saadud ettepanekutele, aga samuti programmi kasusaajatelt, partneritelt välisrahastajatelt ja teistelt osapooltelt esitatud ettepanekutele. Juhtkomitee esitab Vabariigi Valitsusele iga-aastaselt kinnitamiseks uuendatud rakendusplaani hiljemalt 31. oktoobriks, tulenevalt riigieelarve ja ministriumide eelarvete planeerimise üldajakavast. Detailne rahastamise plaan kinnitatakse koos iga-aastase riigieelarvega.

Lõimumiskavas püstitatud eesmärgid saavutatakse kolme valdkonna kaudu, kuhu alla on koondatud sisult haakuvad meetmed ja tegevused¹. Iga valdkond panustab arengukava kõigi strateegiliste eesmärkide saavutamisse, mistõttu on oluline kõigi kolme valdkonna sidusus ja koostoime. Hetkeolukorra ülevaade on esitatud valdkondlikus arengukavas „Eesti lõimumiskava 2008-2013”, samas on viidatud ka peamised arengukava koostamisel aluseks olnud uuringud ning analüüsid. Detailsem kirjeldus iga valdkonna rakendamise kontekstist on esitatud aruandes „Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” rakendamine 2006. aastal”. Rakendusplaani avab täiendavalt Lõimumiskava sisu, selgitades prioriteete ning olulisemaid uusi algatusi, esitades meetmete sihtrühmad.

Lõimumiskava koostamise raames viidi 2007.aasta lõpus läbi vajadus- ja teostatavusuuringud. Uuringugrupp rõhutab, et Eesti muukeelne elanikkond jaotub selgesti erinevate probleemide ja hoiakutega

---

¹ Juhtimise, hindamise, rahvusvahelise koostöö ja asutuste tegevusvõime tõstmise tegevused on koondatud eraldi neljanda valdkonna alla

sihtrühmadeks lähtudes Eesti ühiskonnas lõimumise erinevast tasemest². Lõimumisastmed on määratletud kaheksa tunnuse alusel³ ning võimaldavad eristada nelja lõimumiskategooriat: tugevalt, keskmiselt ja nõrgalt lõimunud ning täiesti lõimumata muukeelsed Eesti elanikud. Kuivõrd iga kategooria iseloomustatav sotsiaaldemograafilised tunnused on kirjeldatavad ning igal lõimumisastmel on inimestel spetsiifilised vajadused, on võimalus lõimumiskava meetmeid edukamalt sihistada.

Rakendusplaani koostas rahvastikuministri poolt moodustatud ministeeriumide-vaheline töörühm, kes regulaarselt andis tehtud tööst aru nii rahvastikuministrile kui uue valdkondliku arengukava koostamiseks moodustatud ekspertkomisjonile. Töörühma juhatas strateegia konsultandina Poliitikauuringute Keskus PRAXIS.

Rakendusplaani ülesehitus

Rakendusplaan jaguneb ülesehituselt järgmiselt:

Veerud: meetme numeratsioon, tegevuse numeratsioon, tegevus, vastutaja, teostaja, sihtrühm, indikaator, indikaatori baastase ja sihttasemed 2008-2010. Lisaks on eelarveveerud, mis iga aasta (2008, 2009, 2010) kohta jagunevad omakorda: riigieelarvelised vahendid (RE), kaasfinantseering välisvahenditele (KF), välisvahendid (VV), kokku kõik vahendid.

Read: Iga tegevuse kohta on rakendusplaanis kaks rida. Esimesel kajastuvad tegevus, vastutaja, teostajad, indikaatorid ning baas- ja sihttasemed. Teisel real on esitatud sama tegevuse eelarvemahud.

Rahastajad

Rakendusplaan hõlmab tegevusi aastatel 2008-2010 ülaltoodud lõimumise valdkondade kaupa. Tegevusi rahastatakse Haridus- ja Teadus-, Justiits- ja Kultuuriministeeriumi, Tööturuameti, Riigikantselei, ja selle struktuuriüksuse ministri büroo riigieelarvelistest vahenditest. Samuti on esitatud välisvahendid, peamiselt Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimise Fondi ja Euroopa Sotsiaalfondi vahendid.

2008. aasta eelarveread sisaldavad enamikus olemasolevaid riigieelarvelisi ja välisvahendeid, mis on konkreetse rahastaja eelarves juba ette nähtud ning vastavalt rahastaja poolt ka kinnitatud. Aastate 2009 ja 2010 eelarved on peamiselt hinnangulised. Valdkondliku arengukava juhtkomitee täiendab igal aastal valdkondlikke eelarveid ning muid osasid rakendusplaanis, tuginedes vastavatele ettepanekutele rahastajatelt ja teistelt osapooltelt. Rakendusplaan aastateks 2009 ja 2010 täpsustub kooskõlas vastava aasta riigieelarve väljatöötamise protsessiga.

---

² Vt. *RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne. (2008). Toim. Marju Lauristin, Tallinn, Tartu.* Lk.16-24 käsitletakse rahvusvähemuste lõimumisindeksi koostamist ning kirjeldatakse tekkinud sihtrühmad.

³ Eesti kodakondsuse omamine, eesti keele oskuse tase, enese tunnetamine osana Eesti rahvast, sagedane läbikäimine eestlaste ja venekeelsete vahel, eesti keele või mõlema keele vaheldumisi kasutamine suhtlemisel, nõustumine taasiseseisvunud Eestis toimunud majanduslike ja poliitiliste muutustega ning usaldus Eesti riigi institutsioonide vastu.

Lühendid:

Tabelites on konkreetse rahastaja ja teostaja tähistamiseks kasutatud järgmisi märksõnu:

HTM – Haridus- ja Teadusministeerium

JuM – Justiitsministeerium

KuM – Kultuuriministeerium

RK – Riigikantselei

RMB – Riigikantselei üksus ministri büroo

KMA – Kodakondsus- ja Migratsiooniamet

IS – Integratsiooni Sihtasutus

KOV – Kohalikud omavalitsused

REKK – Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

EAL – Eesti Ajakirjanike Liit

EALL – Eesti Ajalehtede Liit

MTÜ – mittetulundusühing

TTA – Tööturuamet

EKTÕL – Eesti Keele kui Teise Keele Õpetajate Liit

ATAK – Sisekaitseakadeemia Avaliku Teenistuse Arendus- ja Koolituskeskus

Sihiseade ja prioriteetid 2008. aastal

2008. aasta on esimene Lõimumiskava elluviimise aasta pärast eelmise riiklikuprogrammi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007“ lõppemist. Sellega seoses on käesoleval rakendusplaanel tugev rõhuasetus eelmise strateegia analüüsi põhjal tulemuslike tegevuste jätkamisel ja laiendamisel ning uute meetmete algatamisel. Samal põhjusel on käesolev rakendusplaani selgitav osa detailsem, et paremini lahti seletada muutusi ja rõhuastusi uues valdkondlikus arengukavas. Järgnevatel aastatel on uuendatud rakendusplaani aluseks iga-aastane analüüs ning tulemuste ja tegevuste aruanne.

Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud Lõimumiskava 2008 – 2013 põhidokumendi kohaselt on arengukava eesmärk toetada iga püsielaniku kuuluvustunnet Eesti ühiskonnaga ühiste väärtuste jagamise ning riigikeele valdamise kaudu. Eduka lõimumise tulemusena saab igauks ennast teostada ning tunneb end turvaliselt, osaledes ühiskonna majandus-, sotsiaal-, poliitilises ja kultuurielus. Eestis on loodud võimalused kõnelda teisi keeli ja arendada rahvuskultuure.

Lõimumiskava elluviimine toimub kolmes põhivaldkonnas – hariduslik ja kultuuriline lõimumine, sotsiaalne ja majanduslik lõimumine ning õiguslik ja poliitiline lõimumine. Lisaks on arengukava üldjuhtimise ja analüüsitegevused koondatud eraldi meetmete kompleksiks. Arengukava üldeesmärgi, aga samuti valdkondlike eesmärkide saavutamiseks ning mitemte tegevuste tulemuslikuks rakendamiseks eeldatakse arengukava põhidokumendis kirjeldatud nn seotud strateegiate kavakohast elluviimist.

Oluliseks põhimõtteks lõimumiskava elluviimisel on lõimumise nn peavoolustamine, st lõimumispoliitika ja -meetmete sidustamine kõigis asjakohastes poliitikavaldkondades. Lõimumiskava planeerimisel, samuti selle elluviimise analüüsil pööratakse eraldi tähelepanu kõigi asjassepuutuvate ministeeriumide ja nende allasutuste vastutusalas toimuvatele tegevustele. Samuti on käesoleva arengukava eesmärgiks järkjärgult siduda kohalike omavalitsuste tegevused ühtseks lõimumisalaseks strateegiliseks meetmete kogumiks.

Hariduslik ja kultuuriline lõimumine on suunatud ühiskonna sidusaks toimimiseks vajaliku ühise haridus- ja keeleruumi arendamisele. Samal ajal rõhutatakse kultuuriliste erinevuste käsitlemist ressursi, mitte probleemina.

Sotsiaalse ja majandusliku lõimumise valdkonna tegevused on suunatud võrdsete võimaluste tagamisele tööalaseks või majanduslikuks eneseteostuseks ning sotsiaalseks toimetulekuks sõltumatult emakeelest ja kultuuritaustast.

Õigusliku ja poliitilise lõimumise sihiks on soodustada kõigi Eesti elanike (sh. uusimmigrantide) kujunemist aktiivseteks ühiskonnaliikmeteks, kes järgivad demokraatliku õigusriigi põhimõtteid. Erilist tähelepanu pööratakse Eesti ja Euroopa Liidu kodanikuks olemise väärtustamisele, ühise Eesti riigiidentiteedi kujundamisele kõigi elanike jaoks ning ühise teabevälja arendamisele.

2007.a aprillis astus ametisse Reformierakonna, Isamaa ja Res Publica Liidu ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna valitsuskolitsioon ning seega on käesoleva rakenduskava koostamisel arvestatud ka koalitsioonileppe seisukohtadega, mis seostuvad lõimumisega.

Vabariigi Valitsuse 2007.–2011. aasta tegevusprogrammi olulised lõimumisega seotud punktid, millest 2008-2013 rakendusplaani koostamisel lähtuti, on järgmised:

- Tagada kõigile eesti elanikele ja eesti keele huvilistele võimalus saada abi eesti keele õppimisel ja kasutamisel.
- töötada välja riiklik programm, mis ühtlustaks logopeedidele esitatavad kvalifikatsiooninõuded, määratleda logopeedide vajaduse riiklikus koolitustellimuses ja muuta logopeedi abitöötajast kutseoskustele vastavat palka saavaks spetsialistiks.
- Rakendada avalikus sektoris kvaliteetsema keelekasutuse tagamiseks regulaarsed eesti keele täienduskursused riigiametnikele ja kohalike omavalitsuste töötajatele
- Tõhustada eesti keele tasuta õpetamist vene õppekeelega koolis õpetavatele pedagoogidele ning kiirendada eestikeelsete aineõpetajate ettevalmistamist vene õppekeelega gümnaasiumidele.
- Laiendada keelekümblusmetoodika kasutamist vene õppekeelega Eesti koolidele (sh põhi- ja kutsekoolidele) ja lasteaedadele. Selleks kiirendatakse õpetajate täiendusõpet keelekümbluse metoodika osas ning uute keelekümbluse metoodikat tundvate õpetajate ettevalmistamist.
- Käivitada venekeelses meedias pideva eesti keelt, eesti keele õppimise võimalusi ja kodakondsuse keeleksamit tutvustava riikliku teavituskampaania ning eestikeelses avalik-õiguslikus meedias regulaarsed eesti keele ja kirjanduse teemalised saated.
- Eestis elavate teiste rahvuste esindajate eesti keele oskuse parandamiseks
  - kahekordistada aastaks 2010 laste keelelaagrite korraldamiseks eraldatavate riigieelarve vahendite mahtu.
  - kahekordistada aastaks 2010 tööjõuvahetusprojektide mahtu. Projektide raames lähetatakse peamiselt venekeelses keskkonnas töötavad õpetajad, politseiametnikud, raamatukogurtöötajad jt avalikud teenistujad praktikale eestikeelsesse töökeskkonda.
  - laiendada tasuta keelekursusi lisaks politseinikele ja päästetöötajatele ka teistele riigisektori spetsialistidele.
- Finantseerida audiovisuaalsete eesti kõnekeele õppeprogrammide väljatöötamist eri rahvaste keeltes, luues eeldused nende sidumiseks mõne maailmas laialt levitatava keeleõppe sarjaga. Tagada, et riigikeele õppest saaksid riigi toel osa teisest rahvusest puuetega inimesed, töötud, pensionärid ja vähekindlustatud.
- Jätkata olulisemate sõnaraamatute digitaliseerimist ja teha need Internetis tasuta kättesaadavaks. Luua veebis keelelehekülg - avaliku interneti-põhise keelevärv eesti keele õppimiseks, propageerimiseks ning keelealase nõu saamiseks (õigekeele kontroll, sõnastikud, keelenõuanded, andmebaasid jm). Võtta kasutusele digitaalsed Eestis avaldatud raamatute sundeksemplarid. Seada eesmärgiks alustada terviklike automaatse tõlke süsteemide loomisega eesti keele ja levinumate võõrkeelte vahel.
- Toetada emakeelsete digitaalsete keeletehnoloogiate (kõnetuvastussüsteem, kõnesüntees ja sellel põhinevad rakendused) väljatöötamist.
- Algatada soodustusprogramm noorte eesti keele õpetajate ja eestikeelsete aineõpetajate tööleasumiseks Ida-Virumaa, Harjumaa, Valgamaa jt vene õppekeelega koolidesse.

- Kahekordistada järgneva 4 aasta jooksul rahvusvähemuste kultuuri ja kultuurikoolide finantseerimist
- Toetada Peipsi-äärse piirkonna regionaalarengu programme eesmärgiga kaitsta vene vanausuliste kultuurilist omapära ja seda säilitada, ning toetada kogu piirkonna sotsiaalset ja majanduslikku arengut.

Lõimumiskava üldised eesmärgid on kirjeldatud arengukava visioonis:

Visioon 2013

Lõimumiskava 2008-2013 seab omale eesmärgiks jõuda aastaks 2013 olukorda, kus:

- eesti keele oskus inimeste hulgas, kelle emakeel ei ole eesti keel, on kõigil tasemetel paranenud;
- kontaktid ja suhtlus erineva emakeelega inimeste vahel on suurenenud ning erinevused eesti- ja muukeelsete elanike osalemises kodanikuühendustes ja avalikus sfääris on vähenenud;
- määratlemata kodakondsusega isikute osakaal Eesti elanike hulgas on püsivalt vähenenud;
- valdav osa Eesti elanikest usaldab muust rahvusest inimesi ja vastupidi;
- enamik inimestest, kelle emakeel ei ole eesti keel, saab regulaarselt infot eestikeelse meedia kaudu ja usaldab seda;
- erinevused tööhõives ja sissetulekutes eri rahvusest töötajate vahel on vähenenud

Arengukava „Eesti lõimumiskava 2008-2013” rakendusplaani 2008-2010 koondeelarved

Järgnevalt on esitatud rakendusplaani koondeelarved valdkondade, meetmete ja vastutajate lõikes:

Tabel 1 . Valdcondliku arengukava "Eesti Lõimumiskava 2008-2013" koondeelarve aastateks 2008-2010 valdkondade lõikes (tuhat eek)

Meede	Kokku 2008	Kokku 2009	Kokku 2010
VI - HARIDUSLIK JA KULTUURILINE			
Meede 1.1: Keeleõppe- ja kohanemisprogrammide laiendamine.	6 050	5 500	5 500
Meede 1.2: Pedagoogide professionaalse arengu toetamine ja õppematerjali koostamine.	2 870	1 700	1 700
Meede 1.3: Kohalike omavalitsuste, lastevanemate ja lasteasutuste informeerimine, nõustamine ning teavitamine.	540	690	690

RAKENDUSPLAANI SELETUSKIRI 2008-2010

Meede 2.1: Keeleõppe- ja kohanemisprogrammide laiendamine.	6 905	6 044	6 450
Meede 2.2: Mitmekeelses ja -kultuurilises keskkonnas toimetuleku toetamine.	670	550	650
Meede 2.3: Pedagoogide professionaalse arengu toetamine ja motivatsioonisüsteemi loomine.	4 980	6 580	5 795
Meede 2.4: Õppevahendite koostamine.	571	2 000	3 000
Meede 2.5: Kohalike omavalitsuste, lastevanemate ja koolide informeerimine ning nõustamine.	3 675	4 500	4 500
Meede 3.1: Keeleõppe- ja kohandumisprogrammide laiendamine.	1 000	2 000	2 000
Meede 3.2: Pedagoogide professionaalse arengu toetamine ja motivatsioonisüsteemi loomine.	11 559	6 500	6 500
Meede 3.3: Õppe- ja infomaterjalide koostamine ja levitamine.	5 700	3 850	3 750
Meede 4.1: Keeleõppe- ja kohanemisprogrammide rakendamine.	7 606	4 650	3 300
Meede 4.2: Kutseõppeasutuste õpetajate, koolijuhtide ja praktikajuhendajate koolitus, sh eesti keele õppe toetamine.	1 700	2 700	2 700
Meede 5.1: Täiendav eesti keele õpe.	1 500	1 500	1 500
Meede 5.2: Õppejõudude täienduskoolitus ja vastavate õppematerjalide väljatöötamine.	330	50	50
Meede 5.3: Õpetajate tasemeõpe, õppekavade arendus ja õppematerjalide väljatöötamine.	300	700	400
Meede 6.1: Keeleõppe- ja kultuuriprogrammide rakendamine.	10 600	10 400	10 300
Meede 6.2: Õpetajate ja haridusametnike koolitus.	950	950	750
Meede 6.3: Õppe- ja infomaterjalide koostamine.	500	700	1 000
Meede 7.1: Eesti ja vene rahvusest noorte noorsootöö-alase tegevuse aktiveerimine ja toetamine.	3 600	4 600	2 600
Meede 7.2: Õppekavaväline keeleoskuse arendamine.	5 680	7 600	9 600
Meede 7.3: Noorsootööasutuste ning noorsootöötajate pädevuse suurendamine.	1 535	2 240	250
Meede 7.4: Erinevuse vähendamine kodanikuühendustes osalemises eri emakeelega elanike hulgas.	5 075	135	4 635
V2 - SOTSIAALNE JA MAJANDUSLIK			
Meede 1.1: Informatsiooni levitamine haridus- ja töövõimalustest venekeelsete infokanalite kaudu.	2 000	2 000	2 000
Meede 1.2: Võrdsete võimaluste edendamine keele- ja täiendusõppe arendamisega.	20 380	16 452	18 455

RAKENDUSPLAANI SELETUSKIRI 2008-2010

Meede 2.1: Kohanemisprogrammide ja tugitegevuste väljatöötamine ja rakendamine.	1 500	0	1 000
V3 - ÕIGUSLIK JA POLIITILINE			
Meede 1.1: Naturaliseerunud kodanike kaasamine vähelõimunud muukeelsete noorte ja täiskasvanute motivatsiooni, teadlikkuse ja kodanikuaktiivsuse tõstmisesse.	0	500	500
Meede 1.2: Naturalisatsiooniprotsessi toetamine.	5 900	13 800	14 300
Meede 2.1: Avalikkuse teadlikkuse tõstmine ebavõrdsest kohtlemisest ja inimõigustest sellega seoses.	2 000	0	500
Meede 3.1: Ametnikkonna ettevalmistuse parandamine integratsiooniprotsessi toetamiseks.	450	1 250	500
Meede 3.2: Informatsiooni kui avaliku teenuse kättesaadavamaks tegemine.	1 670	4 950	1 750
Meede 4.1: Eesti venekeelse meedia arengu tagamine ning toetus tihedamale koostööle kõigi Eesti meediaorganisatsioonide vahel.	0	250	700
Meede 4.2: Eesti ühiskonna kultuurilise mitmekesisuse kajastamine meedias.	4 150	6 650	5 150
A - ARENGUKAVA JUHTIMINE, HINDAMINE, RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ JA ASUTUSTE TEGEVUSVÕIME TÕSTMINE			
Meede 1: Valdkondliku arengukava juhtimise korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	27 182	27 616	30 294
Meede 2: Valdkondliku arengukava hindamise korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	4 800	0	1 500
Meede 3: Valdkondliku arengukava teavitustegevuste korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	450	450	450
Meede 4: Valdkondliku arengukava elluviimise analüüsi korraldamine, et tagada programmi areng, tõhus rakendamine ja põhieesmärkide saavutamine.	1 580	100	920
Meede 5: Lõimumisega seotud asutuste tegevusvõime tõstmine koolituse jm seotud tegevuse kaudu.	0	400	400
Meede 6: Informatsiooni jagamine ja teiste riikide kogemusest õppimine integratsioonipoliitika kujundamisel ja rakendamisel.	8 656	600	600
Kokku	164 615	151 157	156 639

Tabel 2 . Valdkondliku arengukava "Eesti Lõimumiskava 2008-2013" koondeelarve aastateks 2008-2010 vastutajate lõikes (tuhat eek)

Vastutaja	Kokku 2008	Kokku 2009	Kokku 2010
HTM	75 019	73 775	66 460
JuM	50	50	50
KuM	1 550	2 050	2 050
RK	450	750	0
RMB	74 861	61 154	72 699
TTA	12 685	12 677	14 680
täpsusta-misel	0	700	700
Kokku	164 615	151 157	156 639

Tabel 3 . Valdkondliku arengukava "Eesti Lõimumiskava 2008-2013" koondeelarve aastateks 2008-2010 tegevuste teostajate lõikes (tuhat eek)

Teostajad	Kokku 2008	Kokku 2009	Kokku 2010
ATAK	450	750	0
EALL, EAL, väljaanded	150	150	150
EKTÕL	300	300	300
HTM	9 800	7 750	8 650
HTM, IS	27 645	23 000	22 300
IS	93 419	94 180	95 789
KOV-d ja MTÜ-d	1 400	0	0
KOV-id	1 000	2 000	2 000
KuM	1 400	1 400	1 400
KuM, maa-valitsused, seltside esindajad	0	500	500
kõrgkoolid	630	600	600
REKK	0	50	150
REKK?, kõrgkoolid, koolitus-firmad	0	700	700
RMB	13 086	4 950	7 270
RMB, IS	1 300	1 600	1 600
RMB (kaardistab vajadused), JuM (tõlgib)	50	50	50
TTA	12 685	12 677	14 680
uuringufirma	1 300	0	0
õppe-vahendite koostajad, kirjastused	0	0	0
täpsusta-misel	0	500	500
Grand Total	164 615	151 157	156 639

Allpool on esitatud lõimumiskava 2008 – 2013 rakendusplaan valdkondade kaupa, kus iga valdkonna detailsele tegevuste ja eelarve kirjeldusele eelneb lühiülevaade peamistest eeldustest ning prioriteetidest, millega rakendusplaan koostamisel on arvestatud. Samuti on toodud kokkuvõtlikult ülevaade indikaatoritest, millega mõõdetakse arengukava elluviimist. Alaeasmärkide indikaatorid on arengukava monitoorimise ning iga-aastase tulemuslikkuse analüüsi põhjal juhtimisinsstrumendi aluseks. Alaeasmärkide indikaatorite sihttasemed on kavandatud rakendusplaan 2008-2010 lõpuks, so. aastaks 2010.

1. Haridusliku ja kultuurilise lõimumise valdkond

Lõimumiskava 2008-2013 oluliseks põhimõtteks on tegevuste täpsem suunamine sihtrühmadele, st suurema hulga tunnuste arvestamine tegevuste väljatöötamisel ja elluviimisel. Haridusliku ja kultuurilise lõimumise valdkonnades on kõige olulisemad sihtrühmad:

- • Eesti vene ja eesti õppekeelega koolide ja lasteaedade õppurid
- • Eesti vene ja eesti õppekeelega koolide ja lasteaedade õpetajad ja juhid
- • Kohalike omavalitsuste ametnikud

Uued algatused

Olulisemad uued algatused haridusliku ja kultuurilise lõimumise valdkonnas võrreldes Eesti ühiskonna integratsioonistrateegiaga aastateks 2000-2007 on:

- Eesti keele õppe sisseviimine kõigis avalikust eelarvest rahastatud koolieelsetes lasteasutustes
- Kakskeelse, osaliselt eestikeelse aineõppe sisseviimine põhi- ja keskkariduses, keeleõppe- ja kohandumisprogrammide laiendamine kutseõppeasutustes ning kõrgkoolides.
- Eestikeelseks aineõppeks vajalike õppe-materjalide koostamine igal õppeastmel. Kakskeelseks õppeks vajalike täiendavate, sh interaktiivsete ja e-õppe keskkonnas kasutatavate materjalide koostamine ja välja andmine ning koolide varustamine vajaliku õpikirjandusega.
- Pühapäevakoolide seiresüsteemi arendamine ja rakendamine.
- Õpetajate motiveerimissüsteemi käivitamine ja toetamine.
- Eesti ja vene õppekeelega koolide logopeedide, koolipsühholoogide ja sotsiaalpedagoogide koolitamine erinevast rahvusest, erineva kultuuritaustaga ja erineva eesti keele oskusega õpilaste toetamiseks ning juhendamiseks õppeprotsessis.
- Kohalike omavalitsuste ja koolieelsete lasteasutuste juhtide koolitamine uusimmigrantidest teavitamise osas.
- Vene vanausuliste kui Eesti põlisvähemuse kultuuriprogrammi koostamine ja rakendamine.
- Praeguste ja tulevaste noorsootöötajate kompetentsi tõstmine kultuuridevahelise õppe alal täiendkoolituste abil. Noorsootöötajate eesti ja vene keele õpe.

Valdkonna alaeesmärkide selgitus

Eesmärk: Kõigil Eesti elanikel on võrdsed võimalused omandada haridus ühtses haridussüsteemis ning tingimused oma keele ja kultuuri säilitamiseks.

Alaeesmärk 1. Alusharidus: Lastele, kelle emakeel ei ole eesti keel, on Eestis loodud eesti keele omandamise võimalused eakohasel tasemel ja viisil.

Indikaator: Eesti keele õppega haaratud muukeelsete laste osakaal lasteasutustes (sh nõustamiskeskustes, mänguringides jm).

Sihittase: 80%-l lastest, kelle emakeel ei ole eesti keel, on võimalus osaleda eesti keele õppes lasteaias, eelõppes või muus lasteasutuses.

Oluliseks muudatuseks on strateegilise eesmärgi seadmine jõuda eesti keele õppe võimaluste loomine kõigile eesti keelest erineva emakeelega elanikele võimalikult varases eas. Eesmärgiks on pakkuda kõigile eestimaalastele võimalus alustada soovi korral haridusteed eestikeelses üldhariduskoolis.

2005.a lõpul oli Eestis kokku 609 koolieelset lasteasutust, neis käis 54 560 last ja töötas 8003 pedagoogi. Laste absoluutarv kõigis lasteasutustes on viimastel aastatel kasvanud, samas on kõige enam kasvanud eesti töökeelega lasteaedades olevate laste arv ja vene töökeelega rühmades olevate laste osakaal on vähenenud (5% võrra 2004. ja 2006.a. võrdluses). 44% lasteasutustest on suurendanud eesti keele õppe mahtu ja 2/3 lasteasutustes alustatakse eesti keele õpet õppekavas määratletust varem. Varane keelekümbelus on 2007.aasta sügise seisuga rakendunud 25 lasteaias. Eesti töökeelega rühmades õppivate laste seas on 7% neid, kelle kodukeel ei ole eesti keel.

Teemakohastel konverentsidel, infopäevadel ja muudel üritustel on ilmnenud nii lasteaedade kui ka vanemate huvi kasv lasteaedades rakendunud varase keelekümbelusprogrammi vastu. Rakendusplaanis nähakse, et lisaks eesti keele omandamise keskkonna loomise tõhustamisele venekeelsetes lasteasutustes, suunatakse lähiaastatel lõimumiskava tegevused eesti keele omandamise võimaluste tagamisele lastele, kes ei käi lasteaias. Viimast läbi nõustamiskeskuste ja mängurühmade töö tõhustamise.

Alaeesmärk 2. Põhiharidus: Iga Eestis põhikooli lõpetanu on ühiskonnapädev, väärtustab oma emakeelt ja kultuuri ning valdab eesti keelt tasemel, mis on vajalik Eestis haridustee jätkamiseks ja ühiskonnas toimetulekuks.

Indikaator: Eesti keele lõpueksami keskmine tulemus muukeelsete põhikooli lõpetajate hulgas

Sihittase: Eesti keele lõpueksami keskmine tulemus muukeelsete põhikooli lõpetajate hulgas on 68 punkti

2006/07. õppeaastal kahanes jätkuvalt üldhariduskoolide õpilaste arv tervikuna (163 930), sh vene õppekeelega õppurite arv. 2006.a sügiseks suleti mitmeid koole, sh 2 vene õppekeelega kooli. Üldhariduskoolide arv tervikuna vähenes ligi 20 kooli võrra. Mitmed omavalitsused on vastu võtnud otsuse kaotada õpilaste vähesuse tõttu venekeelne gümnaasiumiosa, näiteks Haapsalu linnavalitsus, Võru linnavalitsus. Nendel juhtudel on kavas rakendada venekeelse põhikooli lõpetanud õpilastele, kes soovivad jätkata üldkeskhariduse omandamist kodukohas, tugiprogramme, et vältida väljalangemist keeleoskuse tõttu.

Nagu lasteaedade puhul, on ka põhihariduse tasemel keelekümbelusprogrammid populaarsed. 2006/2007. õppeaastal osales hilises keelekümbelusprogrammis 1110 õpilast. Antud alaeesmärk näeb ette, et eesti keele õpe üksi ei ole piisav eesmärk. Oluline on ka see, et õpilased oleksid põhikooli lõpetades täisväärtuslikud ja ühiskonnapädevad, kaotamata sealjuures sidet oma emakeele ja rahvuskultuuriga.

Alaeesmärk 3. Keskkharidus: Eestis üldkeskhariduse omandanud noor on tolerantne kultuurierinevuste suhtes ja valdab eesti keelt tasemel, mis on vajalik haridustee jätkamiseks või tööleasumiseks Eestis ja ühiskonnas toimetulekuks.

Indikaator: Eesti keele kui teise keele lõpueksamil 60 ja enam punkti saavutanute osakaal keskkooli lõpetajate hulgas.

Sihhtase: Eesti keele kui teise keele lõpueksamil saavutab 80% keskkooli lõpetajatest 60 ja enam punkti.

23. novembril 2007 kiitis Vabariigi Valitsus heaks põhikooli- ja gümnaasiumi riikliku õppekava muudatuse, mille kohaselt õppeaastal 2011/2012 ja järgmistel õppeaastatel 10. klassi astujate gümnaasiumiastme õppekava sisaldab vähemalt 60% minimaalsest kohustuslike tundide mahust eestikeelset õpet.

Osalisele eestikeelsele õppele vene õppekeelega koolide gümnaasiumiastmes ülemineku eelduseks on põhikooli õpilaste eesti keele oskus. 2006.aastal saavutas 77,8 % lõpueksami sooritanutest enam kui 50 punkti, mis on vajalik põhihariduse omandamiseks, enam kui 60 punkti 40,1 %, mis on vajalik algtaseme eksami sooritamiseks. Tulemuste languse põhjusena on eksperdid nii 2005. a kui 2006. a välja toonud mitte õpilaste keeleoskuse halvenemise, vaid eksami kvaliteedi paranemise, mis võimaldab enam eristada hea ja halvema keeleoskusega õpilasi.⁴ Gümnaasiumilõpetajate eesti keele kui teise keele riigieksami tulemused seevastu on viimastel aastatel püsinud samal tasemel. Riigieksami tulemused erinevad endiselt piirkonniti, madalamad tulemused saavutavad õpilased endiselt Ida-Virumaal ja Harjumaal (va Tallinn). Pisut kõrgem on tasemeksami (vajalik vähemalt 60 punkti) sooritanud osakaal, 2005. a – 57%, 2006.a – 59%.⁵

1. septembril 2007 alustas eesti kirjanduse õpetamist eesti keeles 10. klassi õpilastele 62 kooli, kus gümnaasiumiastmes on õppekeeleks vene keel. Ülejäänud, eestikeelset aineõpetust seni veel mitterakendavast 3 koolist kaks asuvad Ida-Virumaal.

Suurimate arenguvajadustena, millele on suunatud ka lõimumiskava tegevused, kirjeldatakse eestikeelsele aineõppele ülemineku õppemetoodikate ja õppematerjalide olemasolu ja kättesaadavust. Erilist tähelepanu pööratakse lõimumiskava raames eesti keele õppe elektroonsete, internetikeskkonnas kättesaadavate õppematerjalide välja töötamise ning rakendamise toetamisele nii formaalsetes õppeasutustes kui väljaspool formaalharidussüsteemi, nii õpilastele, pedagoogidele kui erinevatele sihtrühmadele koolitamisel.

Alaeesmärk 4. Kutseharidus: Eestis kutsehariduse omandanu valdab eesti keelt oma haridustasemele ja kvalifikatsiooninõuetele vastavalt ning on konkurentsivõimeline Eesti töajöuturul.

Indikaatorid: 1. Eesti keele kui teise keele lõpueksamil 60 ja enam punkti saavutanute osakaal kutsekooli lõpetajate hulgas. 2. Venekeelse õppekeelega kutseõppeasutuste õppurite suundumine tööturule.

Sihhtase 1. 30% Eesti kutseõppeasutuse lõpetajatest sooritab edukalt tasemeeksami (60 ja enam punkti 100st). 2. Säilib võrdne osakaal eesti ja veneõppekeelega kutseõppeasutuste õppurite tööle või edasiõppimaminejate osas

Kutsehariduses on õppeasutuste õppekeele osas aastatega aset leidnud mitmed muutused. 2005/06. õppeaastal moodustasid vene õppekeelega koolid 21% (12) õppeasutuste üldarvust, 2006/07. õppeaastal see langes 15% (7). Põhjuseks on ümberkorraldused, mille käigus mõned vene õppekeelega kutseõppeasutused ühendati (enamasti eesti-vene õppekeeltega koolidega) või suleti (venekeelsed erakoolid). Eesti-vene õppekeelega kutseõppeasutuste arv on jäänud muutumatuks, moodustades 33% (16). Ka vene keeles õppivate kutseõppurite arv on pisut

⁴ 2006. a põhikooli lõpueksami ja riigieksami analüüsid. Eesti keel teise keelena. Põhikooli eksami analüüs. REKK, 2006.

⁵ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” rakendamine 2006. aastal. Aruanne. (kinnitatud VV poolt 08.11.07), vt www.rahvastikuminister.ee

vähenenud. Samas on vene keeles õppivate õppurite arv endiselt proportsionaalselt suurem võrreldes üldkeskharidust vene keeles omandavate õpilaste osakaaluga õpilaste koguarvust.

Alates 2003.aastast on eesti keele kui teise keele riigieksam kohustuslik ka kutseõppeasutuste lõpetajatele. Kutseõppeasutuste eesti keele kui teise keele riigieksami tulemused on jätkuvalt oluliselt madalamad võrreldes gümnaasiumilõpetajatega. 2006. aastal oli kutseõppeasutuste lõpetajate eesti keele kui teise keele eksami keskmine tulemus 43,1punkti ning üldkeskhariduse omandanute keskmine tulemus oli 73,11. See tulemus on madalam kui on vajalik kesktaseme keeleeksami läbimiseks.

Sellest tulenevalt on lõimumiskava raames planeeritud sarnaselt gümnaasiumitega kiirendada lähiaastatel vene õppekeelele kutsekoolides eestikeelse aineõppe sisseviimist ja parandada eesti keele õpetamise kvaliteeti. Tugevused on seega eelkõige suunatud kutseõppurite keeleoskuse parandamisele. Kuna keeleoskus mõjutab suuresti tõenäosust erialast tööd leida, on oluline eraldi tähelepanu pöörata sellele, et kutsehariduse raames oleks korraldatud keeleõpe nii koolis kui ka kooliväliselt, pakkudes muukeelsetele õppuritele võimalust keelt mitteametlikus keskkonnas kasutada.

Alaeesmärk 5. Kõrgharidus: Gümnaasiumilõpetajad Eestis, kelle emakeel ei ole eesti keel, suudavad edukalt õppida kõrgkoolis eesti keeles. Õpetajad on tasemeõppe läbimisel võimelised õpetama mitmekeelses ja -kultuurilises õpikeskkonnas ning erineva eesti keele tasemega õpilasi.

Indikaatorid: Õpetajakoolituse õppekavade osakaal, kus õpiväljundina on välja toodud õpetajate suutlikkus töötada erineva kultuuritaustaga ja erineva kooli õppekeele oskuse tasemega õpilastega.

Sihittase: 50% õpetajakoolituse õppekavades on õpiväljundina välja toodud õpetajate suutlikkus töötada erineva kultuuritaustaga ja erineva kooli õppekeele oskuse tasemega õpilastega

2007. aastal õppis kõrgkoolide eestikeelses õppes 4899 vene keeles keskhariduse omandanud noort, so 16% eestikeelses õppes õppivatest tudengitest ning 15% vene õppekeelele gümnaasiumi õpilastest⁶. Samuti hakatakse 2008. aastast alates koguma kõrgkoolidelt informatsiooni mitmekultuureilise hariduse moodulite kohta õpetajakoolituse õppekavades.

Ainult vene keel on õppekeeleks ühes era-õiguslikus kõrgkoolis. Enamasti on nii rakenduskõrgkoolides kui ka ülikoolides sõltumata omandivormist, õppekeeleks eesti keel. 11 rakenduskõrgkoolis ja 7 ülikoolis on võimalik teatud osa õppest läbida ka vene keeles, kasvab inglisekeelsete õppekavade ja –kursuste arv.

Arvestades kõrghariduse rahvusvahelistumisega ja sellega, et mitte kõik kõrgkooli sisse saanud ei valda akadeemilises õppes osalemiseks piisavalt eesti keelt, on kõrghariduses jätkuvalt vajadus eesti keele täiendava õppe järele. Järgnevatel aastatel on lõimumiskava raames oluline roll õppejõudude täiendkoolitusel ning suurendatakse ka õpetajate tasemeõppe arendamisesse suunatud ressursse, et kõrgharidus toetaks üleminekut eestikeelsele aineõppele üldhariduskoolides ning mitmekultuurilise õpikeskkonna kujunemist eesti õppekeelele üldhariduskoolides. Muuhulgas on selgunud vajadus eesti ja vene õppekeelele üldhariduskoolide logopeedide, koolipsühholoogide ja sotsiaalpedagoogide koolitamisele – sellest tulenevalt on nimetatud sihtrühmade koolitamine uue algatusena planeeritud lõimumiskava rakendusplaani 2008-2010.

⁶EHIS

Alaeesmärk 6. Eestis elavatele muukeelsetele elanikele ja uusimmigrantidele on loodud võimalused oma emakeelt ja kultuuri tundma õppida, kultuuriga tegeleda, oma etnilis-keelelist identiteeti säilitada ja tutvustada.

Indikaator: Aktiivselt tegutsevate muukeelsete kultuuriseltside ja muude organisatsioonide arv, kes vastavalt saavad riigipoolset toetust

Sihttase: Aktiivselt tegutseb 150 muukeelset kultuuriseltsi ja muud organisatsiooni, kes saavad riigipoolset toetust

Vähemuste kultuuritegevuse, emakeelsete pühapäevakoolide ning hariduse toetamine on lõimumispoliitika üks traditsioonilisemaid ning hästi sisse töötatud valdkondi. 2006. aastal tegutses Eestis 221 rahvuskultuuriseltsi, kes said riigilt toetust baasfinansteerimise näol. Ühtlasti tegutsen ka 17 rahvuskultuuriseltside katusorganisatsiooni, kes koordineerivad seltside tegevust.

Enamasti toimub rahvusvähemuste enda emakeele ning kultuuri õpe pühapäevakoolides. Haridus- ja Teadusministeeriumi poolt väljastatud kehtiv koolitusluba oli 2006/2007.aastal 15 pühapäevakoolil, millest enamus asub Tallinnas. Lõimumiskava rakendusplaani 2008-2010 raames on planeeritud pühapäevakoolide seiresüsteemi arendamine, et läbi kolme piirkondliku keskuse võimaldada pühapäevakoolide ning nende õpetajate vajadustele vastavat nõustamist.

Alaeesmärk 7. Eestis elavatele eri rahvusest noortele ja täiskasvanutele on loodud võrdsed õpi- ja eneseteostusvõimalused väljaspool formaalharidussüsteemi. See aitab kaasa eri rahvusest inimeste omavahelise dialoogi suurenemisele ning vähendab negatiivseid hoiakuid ja eelarvamusi üksteise suhtes.

Indikaatorid: Eestis elavate eri emakeelega noorte ja täiskasvanute arv, kes osalevad loodud ühistegevustes väljaspool formaalharidus-süsteemi

Sihttase: 7000 noort ja täiskasvanut osalenud ühistegevustes .

Võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega (65%) EL-27 keskmine) oli Eurobaromeetri⁷ andmetel oli eestlastel (47% kõige vähem kontakte erinevast rahvusest, riigist või erineva religiooniga inimestega. Viimase 7 päeva jooksul oli kokkuvuteid teise etnilise päritoluga inimestega vaid 28%, samas EL-27 keskmine 48%. Enamasti leidis kokkupuude aset kas seoses tööga/töökohal või avalikus ruumis. Vanusegrupiti eristuvad 15-24-aastased, kellest 74% puutub teise rahvuse esindajatega kokku inteedi vahendusel ning 47% oma vabal ajal kultuuriüritustel (v.a. sport)⁸. Eestis elavate erineva emakeelega noorte omavaheliste kontaktide ulatus on oluline lõimumise edukuse näitaja.

2002/2003. õppeaastal läbiviidud Tallinna koolide 8-te klasside õpilaste turvalisuse ja riskikäitumise uuringu käigus küsitletud enam kui kahest tuhandest õpilasest oli teisest rahvusest õpilasi klassis 48%-l, trennis puutus teisest rahvusest noortega kokku 31% ja huviringis 14% ning teisest rahvusest suhtlemispartner oli veerandil õpilastest. Kõige enam arvasid eesti õpilased, et vene ja eesti õpilaste suhteid iseloomustab vaenulikkus ja tülinorimine (46%), samas positiivse poole pealt märkis kolmandik õpilastest, et normaalselt saadakse läbi üritustel ja ringides. Uuringust selgus, et mida enam on eesti noortel kontakte teisest rahvusest

⁷ Intercultural Dialogue in Europe. Country summaries. Flash Eurobarometer. European Commission, dec.2007

⁸ Vastavalt teiste vanusegruppide keskmised 24% ja 20%.

noortega, seda enam on positiivseid ja vähem negatiivseid hinnanguid omavahelistele suhetele. Kõige rohkem kasvas kontaktide hulga suurenemisel normaalset läbisaamist üritustel ja ringides täheldanud õpilaste hulk (21%-lt 57%-ni). Seega tuleb jätkata võimaluste loomist noortele ühistegevuseks väljaspool formaalharidussüsteemi.

EELENÕU

2. Sotsiaalse ja majandusliku lõimumise valdkond

Eesmärk: Kõigil Eesti elanikel on võrdsed võimalused majanduslikuks eneseteostuseks ning sotsiaalseks eneseteostuseks sõltumata rahvusest, emakeelest või elukohast

Riiklik integratsiooniprogramm 2000-2007 ei sisaldanud eraldiseisvat alamprogrammi sotsiaalse ja majandusliku lõimumise tarvis. Programmi rakendamise käigus aga ilmnes vajadus tagada kõigile Eesti elanikele võrdsed võimalused majanduslikuks eneseteostuseks ning sotsiaalseks toimetulekuks sõltumata rahvusest, emakeelest või elukohast. Võttes arvesse nii mitmeid uuringutulemusi kui Eesti majanduskeskkonna tulevikuprognoose, võib arvestada sotsiaalse ja majandusliku lõimumise valdkonna olulisuse kasvuga järgnevatel aastatel. Ka muukeelsed elanikud peavad just tõrjutuse vähenemine ning sotsiaal-majanduslike võimaluste võrdsust lõimumispoliitika prioriteetseteks eesmärkideks⁹.

Lõimumiskava rakendusperioodiks 2008-2010 planeeritud tegevuste seas on nii neid, mis on suunatud kogu Eesti venekeelsele elanikkonnale, kui neid, millega puudutatakse erinevate vajaduste ja probleemidega sihtgruppe:

- Politseiametnikud, meditsiinitöötajad, vanglaametnikud, raamatukogutöötajad ja muud avalikud teenistujad
- Õpetajad, erialakoolitajad ja keelekoolitajad, sh vabahariduslikes koolituskeskustes
- Tööandjad ja muukeelsed töötud
- Muukeelsed erivajadustega inimesed
- Uusimmigrandid, sh võõrtöölised

Uued algatused

Olulisemad uued algatused sotsiaalse ja majandusliku lõimumise valdkonnas võrreldes Eesti ühiskonna integratsioonistrateegiaga aastateks 2000-2007 on:

- Keeleõppevõimaluste loomine teisest rahvusest erivajadustega inimestele.
- Täiskasvanud uusimmigrantidele suunatud keeleõppe ja Eesti ühiskonnas kohandumisprogrammide välja töötamine ja rakendamine. Nimetatud sihtgrupile keeleõppe ja Eesti kultuuri alaste õppematerjalide välja töötamine.

⁹ Riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” rakendamine 2006. aastal. Aruanne.

Valdkonna alaeasmärkide selgitus

Alaeasmärk 1. On loodud tingimused emakeelest sõltuva eraldatuse vähendamiseks tööturul.

Indikaator: Eesti keele ja eriala koolitustel osalenute koguarv ja rahuolu

Sihttase: tööjõuvahetuses osaleb 55 isikut; keelekursustel osaleb 800 isikut; keele ja erialakursustel osaleb 640 isikut.

2006.aastal jõustunud tööturuteenuste ja toetuste seadus on laienenud töötutele pakutavate teenuste ring, teenuseid osutatakse juhtumipõhise ja individuaalse lähenemise põhimõttel. 2006.a jooksul oli Tööturuametis (TTA) arvel 48 167 töötut. Võrreldes 2005. aastaga on töötute arv vähenenud 23 568 töötut võrra ehk 32,9%. Enim oli töötuid aasta jooksul Ida-Virumaal (13 102, s.o. 27,2% kõikidest töötutest), järgnes Harjumaa 12 997 (27% töötutest).

2006.aastal oli eesti keelt koduse keelena kõnelevate 15-74-aastaste hulgas Statistika Ameti andmetel töötuse määr 4%, samas vene keelt koduse keelena kõnelevate hulgas 9,7%. Töötuse määra erinevuse koduse keele lõikes baastasemeks on seega 5,7%. Võrreldes 2000.aastaga on töötuse määr eesti emakeelega elanike hulgas vähenenud 7%-punkti, vene emakeelega elanike hulgas aga 8,4%-punkti võrra.

Tööturuteenuste ja –toetuste seadus sätestab ühe tööturu riskirühmana töötud, kes ei oska eesti keelt ja kelle tööleasumine on seetõttu takistatud (edaspidi: eesti keelt mitte oskavad töötud)¹⁰. 1. jaanuari 2007 seisuga oli eesti keelt mitteoskajate osakaal 29,4%.

Tööturul on Eestis tervikuna toimunud viimastel aastatel positiivsed arengud, mis on mõjutanud soodsalt ka teiste rahvuste positsiooni tööhõives. Kuigi 2006. ja 2007 aastal oli eestlaste ja muukeelsete töötuse määr tööturul erinev, on see viimastel aastatel vähenenud oluliselt just viimase sihtgrupi lõikes. 2007.aasta III kvartali seisuga oli 15-74-aastaste eestlaste töötuse määr 3,1% (2005. aastal 5,3% ja 2006.aastal 4%) ja muukeelse elanikkonna töötuse määr 6,3% (2005. aastal 12,9% ja 2006.aastal 9,7%). Jätkuvalt aga on muukeelsete töötute hulgas eestlastest märgatavalt rohkem suurte raskustega toime tulevaid inimesi (2006.aastal vastavalt 65,6% ja 36,3%). See viitab vajadusele planeerida täiendavaid meetmeid rahvuse ja keelepõhiste erinevuste kaotamiseks tööturul.

Uue lõimumiskava vajadus- ja teostatavusuuringu tulemused kinnitavad eesti keele oskuse olulisust tööhõivesse pääsemisel, seda eelkõige keele suulise ja kirjaliku valdamise tasemel (keeleoskuse tasemete hulgas eristati suulist ning kirjalikku valdamist, igapäevase suhtluse tasemel valdamist ning arusaamist). Nii kodakondsuseta isiku staatus kui välisriigi kodakondsus avaldavad hõivele üldiselt negatiivset mõju (Tallinnas see hõivesse pääsemist siiski ei takista). Kuigi keeleoskus ja Eesti kodakondsuse olemasolu ei mõjuta toimetulekut igas aspektis, alati ja igal pool, peitub keeleoskuse parandamises oluline potentsiaal etniliste tööturulõhede vähendamiseks.¹¹

¹⁰ Nimetatud riskigrupi kuulumine selgitatakse välja töötut ja Tööturuameti konsultandi omavahelises vestluses. Seega ei kattu antud jaotus otseselt statistikas kasutatava jaotusega rahvusgruppide järgi, kuid annab siiski teatud ülevaate tööturul rakses seisus olevatele teiste rahvuste esindatele osutatud tööturuteenustest.

¹¹ Anspal, Sten (2008). VI. Osa: integratsioon tööturul. RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne. Toim. Marju Lauristin. Tallinn-Tartu.

Lähtudes muukeelsete elanike lõimituse astmest¹², on uuringud esile tõstnud nn keskmiselt lõimunute spetsiifilist vajadust täiendava keeleõppe ning selle sidumise järele karjäärivõimalustega. Ida-Virumaal iseloomustab seda sihtgruppi suurema tõenäosusega kas Eesti või Vene kodakondsuse olemasolu ning positiivne hoiak Eesti riigi suhtes, kuid samas mitte eriti hea eesti keele oskus ja vähesem suhtlus eestlastega. Tallinna muukeelsele elanikkonnale on iseloomulik hea eesti keele oskus ja suhteline heaolu, kuid samas Eesti kodakondsuse mitteomamine ning suurem võõrdumus Eesti riigist.

Lisaks keeleõppevõimaluste arendamisest on tööturulõhede eraldatuse vähendamiseks erineva emakeelega elanike vahel oluline rohkem levitada informatsiooni ümberõppe- ja töövõimalustest, täiendkoolituste ja keeleõppe võimalustest venekeelsete infokanalite kaudu. Seejuures pöörates erilist tähelepanu keskealistele ja vanematele muukeelsetele inimestele, kelleni erinevate uuringute järgi vajalik teave tihti ei jõua.

Alaeesmärk 2. On loodud võimalused täiskasvanud uusimmigrantide lõimimiseks ühiskonda.

Indikaator: Kohanemisprogrammides ja tugitegevustes osalenud isikute arv

Sihttase: Kohanemisprogrammides ja tugitegevustes osaleb 120 isikut

Uusimmigrantide arv Eestis on praegu väike ning nende toimetulekut, näiteks, tööturul ei ole eraldi uuritud. Kuigi tõenäoliselt ei kujune Eestist aastail 2007–2013 massiline migratsiooni sihtriik, on siiski alust arvata, et seoses Euroopa Liiduga liitumise ning kiire majanduskasvuga välispäritolu isikute arv Eestis kasvab. Alates 1997. aasta juulist, mil jõustus pagulaste seadus, kuni 2007. aasta lõpuni on Siseministeeriumi andmetel Eestis varjupaika taotlenud 126 välismaalast. Varjupaiga on Eestis saanud 6 välismaalast ja täiendava kaitse 12 välismaalast. Uuringute järgi on uusimmigrantide lastega olnud viimase kolme aasta jooksul erinevat laadi kokkupuuteid 13% omavalitsustest ning kooli õppekeelest erineva koduse keelega lastega 36% omavalitsustest¹³. Hetkel õpib uusimmigrantide lapsi 28%-s Eesti üldharidusasutustest.

Riikliku programmi "Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000-2007" käigus ellu viidud üldisele arendustegevusele (täiendatud Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikku õppekava, õpetaja- ja täiendkoolitus lasteaiaõpetajatele, klassiõpetajatele ja eesti keele õpetajatele) ning projektipõhisetele toetusmeetmetele on lõimumiskavas planeeritud välja töötada efektiivsem pearahamudel uusimmigrantide laste eesti keele jm õppe toetamiseks lasteaedades. Seoses sellega on planeeritud ka teavitussüritused ja koolitustsükliid nii koolieelsete lasteasutuste juhtidele kui kohalike omavalitsuste ametnikele.

Tõenäoliselt on uusimmigrantide puhul erinevusi rohkem kui pikaajaliselt Eestis elanud eesti keelest erineva emakeelega elanike puhul ning vastavad just uusimmigrantidele suunatud meetmed tuleb välja töötada ja rakendada järgnevate aastate jooksul. Lõimumisprotsessi edukaks kulgemiseks on vaja eraldi tähelepanu pöörata inimestele, kes elavad kaugel oma päritolumaast ning kellel on tavalisest raskem tegelda oma rahvuskultuuri ja emakeelega. Seetõttu näeb lõimumiskava ette luua tingimused, mis oleksid igati toetavad ja soodsad.

¹² Täpsem selgitus lõimumisastmete koostamise kohta ning nende kirjeldus vt: RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne. Toim. Marju Lauristin. Tallinn-Tartu, jaanuar 2008.

¹³ Liina Lust. Ettekanne: Praegused arengud Eesti õiguskorras. Rahvusvahemuste kaitse raamkonventsiooni täitmise: Jätkuseminar. 9. oktoober 2006 Tallinn. vt <http://www.coe.ee/?op=body&id=449>

Euroopa Komisjoni poolt loodud Euroopa kolmandate riikide kodanike integreerimise fond sisaldab aastateks 2007-2013 finantsvahendeid, millega saab toetada lisameetmeid seaduslike sisserändajate lõimumise edendamiseks. Rakendusplaanis 2008-2010 on uus algatus täiskasvanud uusimmigrantidele suunatud keeleõppe ja Eesti ühiskonnas kohandumise programmide välja töötamine ning rakendamine. See hõlmab ka vastavate keeleõppe ja Eesti kultuuri alaste õppematerjalide välja töötamist.

3. Õigusliku ja poliitilise lõimumise valdkond

Eesmärk: Kõigil Eesti elanikel on seadusest tulenevad võrdsed võimalused teostada ennast ühiskonnaelus ja poliitikas võrdselt sõltumata rahvusest või emakeelest.

Ühine Eesti riigiidentiteet ja meie-tunnetus koosneb inimeste turvatundest, et ollakse aktsepteeritud Eesti poliitilise elu osana, ja teisalt sellest kujunevast kuuluvustundest, mis tekitab emotsionaalse sideme poliitilise kogukonna ja territooriumiga. Uuringute põhjal peab kaks kolmandikku kõigist muukeelsetest elanikest end Eesti rahva hulka kuuluvaks, 15% ei oska seisukohta võtta. Kindel kuuluvustunne iseloomustab tugevalt lõimunud muukeelsete gruppi, kes moodustavad ligi kolmandiku vähemusrahvustest. Kõikidest muukeelsetest kodanikest peab ennast Eesti rahva hulka kuuluvaks 80%, mis näitab, et kodakondsus suurendab Eestiga seotuse tunnet. Kodakondsuse omandamine üksi ei ole siiski piisav tegur kuuluvustunde tekkimiseks, mistõttu on lõimumispoliitikas vajalik lisaks naturalisatsiooniprotsessile tähelepanu pöörata ka hästi lõimunud muukeelsete kodanike senisest suuremale kaasamisele Eesti avalikku ellu ning otsustusprotsessi.

Lõimumiskava 2008-2013 oluliseks põhimõtteks on tegevuste täpsem suunamine sihtrühmadele, st suurema hulga tunnuste arvestamine tegevuste väljatöötamisel ja elluviimisel. Õigusliku ja poliitilise lõimumise valdkonnas on kõige olulisemad sihtrühmad:

- Rahvusvähemuste esinduskogud, parteid jt. poliitilised organisatsioonid
- Eesti Vabariigi kodakondsust soovivad isikud
- eesti- ja muukeelne auditoorium
- Suurema muukeelse elanikkonnaga piirkondade riiklike- ja KOV ametiasutuste teenistujad, kes suhtlevad elanikega
- Meediaväljaanded, meediatöötajad ja noored meediavaldkonna spetsialistid.

Uued algatused

Olulisemad uued algatused õigusliku ja poliitilise lõimumise valdkonnas võrreldes Eesti ühiskonna integratsioonistrateegiaga aastateks 2000-2007 on:

- Foorumid ja debatil muukeelsete elanike ühiskonnaellu kaasamise teemadel.
- Elanikkonna eri rühmade, sealhulgas ametnike võrdse kohtlemise alase õigusteadlikkuse suurendamine
- Noorte (eesti- ja venekeelsete) meediavaldkonna spetsialistide täienduskoolitus.

- Tihedam koostöö eesti- ja venekeelsete meediaväljaannete vahel, vastastikune refereerimine. Väljaannete koostööprojektide toetamine.

Valdkonna alaeesmärkide selgitus

Alaeesmärk 1. Jätkub naturalisatsiooniprotsess ning muu emakeelega Eesti kodanikud jt püsielanikud kaasatakse ühiskonna otsustusprotsessidesse.

Indikaatorid: 1. EV kodakondsuse taotlemiseks Põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami edukalt sooritanud isikute arv. 2. Poliitilise kaasatuse indeks õigusliku staatuse järgi.

Sihttase: 1. Põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami sooritab edukalt 2100 isikut. 2. Eeldame poliitilise kaasatuse kasvavat trendi.

Võrreldes 1990. aastaga on 2007. aastaks etniliste eestlaste osakaal kasvanud ligi 62%-lt 69%-ni. 2007. aasta alguses elas Rahvastikuregistri andmetel Eestis umbes 1 136 500 Eesti kodanikku (84% Eesti püsielanikkonnast), 104 823 teiste riikide kodanikku (8%) ning 119 204 määratlemata kodakondsusega isikut (8%)¹⁴. Määratlemata kodakondsusega isikute hulgas on 4 333 pikaajalise elamisloaga last vanuses 0-14 aastat, kellele Eesti kodakondsusseadus võimaldab kodakondsuse omandamise lihtsustatud korras. Kuigi ka alla 15-aastastele lastele Eesti kodakondsuse vormistamine lihtsustatud korras on püsinud stabiilsena, siis ei saa just lastele kodakondsuse vormistamise madalat määra pidada rahuldavaks, sest tegemist on lihtsustatud protseduuriga.¹⁵ Naturalisatsioonitempo on jäänud püsima keskmiselt 4600 inimese juurde aastas. Tänapäevaks on üle poole Eestis elavatest muukeelsetest inimestest Eesti Vabariigi kodanikud. Määratlemata kodakondsusega inimeste osakaalu vähendamine on jätkuvalt üheks lõimumispoliitika eesmärgiks. Naturalisatsiooniprotsessi toetamisel lõimumiskava raames etendavad olulist osa ka edaspidi informatsiooni levitamine kodakondsuse taotlemise võimalustest ja tingimustest ning kodakondsustaotlejate ettevalmistus eesti keele ning kodakondsuse ja Põhiseaduse tundmise eksamiteks, kuid vajalik on tihedam koostöö KOV asutustega.

Eesti riigi kodakondsuse taotlemiseks motivatsiooni loomine ja protsessi läbima julgustamine puudutab lõimumiskava koostamise käigus läbi viidud uuringutele tuginedes eelkõige nõrgalt lõimunud muukeelset elanikkonda. Pooled määratlemata kodakondsusega elanikud on muude tunnuste alusel nõrgalt lõimunud.

Eestlaste kodanikuaktiivsus on suurem kui teisest rahvusest inimestel: ühiskonna üldistes huvides tegutsevatesse ühendustesse (keskkonnaliikumised, heategevus, külaelu edendamine, naabrivalve, karskusliikumine, Kaitseliit jt) kuulub 12% eestlastest ja vaid 1% vähemusrahvustest. Muukeelsete inimeste senisest suurema osaluse saavutamine kodanikuühendustes on järgnevatel aastatel üheks oluliseks lõimumispoliitika väljakutseks., kuna just elanike suurem kaasatus kodanikeühendustesse ja aktiivsus poliitilises elus mõjutab positiivselt ühise riigiidentiteedi tugeust. Kodanikuaktiivsust takistavaks teguriks peetakse ka hiljuti uuritud Eesti inimeste õigusteadlikkust, mida hinnati rahuldavaks, kuid mis siiski vajab parandamist läbi formaalse ja mitteformaalse haridussüsteemi ning elanikkonna teadlikkuse kasvatamisele suunatud tegevuste.

¹⁴ Aluseks on võetud isikud, kelle elukoht on registreeritud Eestis

¹⁵ Kallas, Kristina (2008). IV.osa: Õiguslik ja poliitiline integratsioon. RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne. Toim. Marju Lauristin. LK.112-150.

Senises lõimumispoliitikas on kodakondsuseta isikute varju jäänud lõimumispoliitika edukuse seisukohalt olulise sidusrühmana eesti keelt oskavad naturaliseerunud Eesti kodanikud. Uues lõimumiskavas vajavad erilist tähelepanu tugevalt lõimunud muukeelsed elanikud, kellel on kesk- või kõrgharidus, keskmisest kõrgem sissetulek ning nad on pigem noored. Nad peavad end üldjuhul Eesti rahva liikmeks, usaldavad Eesti riiki, rõõmustavad ühiskonnas toimunud positiivsete muutuste üle ning omavad keskmisest rohkem igapäevaseid kontakte, suheldes seejuures enamasti eesti keeles. Sii kategooriasse kuulub veerand kuni kolmandik muukeelsetest inimestest, eeskätt Tallinnas, Tartus, Pärnus ja teistes valdavalt eestikeelse elanikkonnaga maakonnalinnades. Nende peamiseks vajaduseks on peetud suuremat kaasatust avalikku ellu, tunnustatust ja osalusvõimalusi aktiivse partnerina.

Alaesmärk 2. Suurendatakse elanike, sealhulgas ametnike teadlikkust võrdse kohtlemise tähtsusest ja ebavõrdse kohtlemise ilmingute ärahoidmisest

Indikaator: Eri rahvusrühmade poolt tajutava ebavõrdse kohtlemise vähenemine.

Sihttase: Eeldame eri rahvusrühmade poolt tajutava ebavõrdse kohtlemise kahanevat trendi

Kaasamise suurendamisel on tähtis roll õigusteadlikkuse kasvul. Vastavalt põhiseaduse paragrahvile 15 on igaühel õigus pöörduda oma õiguste ja vabaduste rikkumise korral kohtusse ning õigus oma kohtuasja läbivaatamisel nõuda mis tahes asjassepuutuva seaduse, muu õigusakti või toiminguga põhiseaduse vastaseks tunnistamist. Seega juhul, kui isik leiab, et seadus, muu õigusakt või toiming rikub võrdsuspõhiõigust, võib ta kohtus nõuda selle põhiseaduse vastaseks tunnistamist ja talle tekkinud kahju hüvitamist. Kohtueelselt vaidluse lahendamiseks on ette nähtud õiguskantsleri poolt lepitusmenetluse läbiviimine õiguskantsleri seaduse kohaselt. Paraku ei ole isikud veel piisavalt aktiivsed oma õiguste kaitsel. Seetõttu on õiguskantsleril, soolise võrdõiguslikkuse volinikul ja kohtus lahendada olevate diskrimineerimisvaidluste arv suhteliselt väike, arvestades erinevates küsitlustes kajastuvat väidetavate diskrimineerimis-juhtude arvu. Põhjuseid on siin kahtlemata mitmeid. Väga suure tõenäosusega on isikute teadlikkus kaebuste lahendamise võimalustest veel madal, mistõttu sellest võimalustest teavitamise osas on veel arenguruumi.¹⁶

Samuti ei ole elanikkonna teadlikkus põhiõigustest veel täiesti piisav. 2007.aastal läbi viidud Eesti elanike õigusteadlikkuse uuringu¹⁷ tulemustest selgus, et vastajate hulgast eristub grupp, mis paistab teiste seast silma väiksemate õigusteadmiste poolest. Kui suurel osal inimestest on teadmised õigussüsteemist suhteliselt rahuldaval tasemel, siis osa on neist teadmistest ilma jäänud. Et parandada üldist õigusteadlikkust, on oluline viia teave esmalt just nimetatud gruppi kuuluvate kodanikeni, arvestades uuringust saadud teavet inimese teadlikkuse kohta erinevates uuritud valdkondades. Uuringust selgub, et vene rahvusest vastajad leidsid sagedamini, et põhiõigused ei ole võrdselt tagatud kõigi rahvusrühmade jaoks. Eestlastest vastajad ning muude rahvuste esindajad ei olnud selles nii kriitilised: leiti, et rahvuse alusel kellegi põhiõigusi ei piirata. Samas ilmnes, et vene rahvusest vastajate huvi seaduste vastu on oluliselt kesisem kui teistel. Ilmselt on huvipuudus tingitud sellest, et tuntakse end riigi toimimise mõjutamises ning

¹⁶ Liina Lust. Ettekanne: Praegused arengud Eesti õiguskorras. Rahvusvähemuste kaitse raamkonventsiooni täitmine: Jätkuseminar. 9. oktoober 2006 Tallinn. vt <http://www.coe.ee/?op=body&id=449>

¹⁷ Justiitsministeerium. Eesti elanike õigusteadlikkuse uuring. Tallinn, 2007. vt <http://www.just.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=30815/Eesti+elanike+%F5igusteadlikkuse+uurin+g.pdf>

oma seisukohtade esitamises abituna. Seetõttu on oluline lõimumisprotsessi raames suurendada nii õigusteadlikkust kui laiemat kaasatust ühiskondlikku ellu.

Alaeesmärk 3. Riigiasutuste ja omavalitsuste haldusvõimekuse tõstmise kaudu avalike teenuste osutamisel eri emakeelega inimestele luuakse lõimumist toetav keskkond riigi- ja kohalikul tasandil.

Indikaator: 1. Eri emakeelega inimeste rahulolu taseme võrdlus kohaliku omavalitsuse ametnike teenindusega. 2. Riigikantselei korraldatud koolitustel osalemise päevade arv aastas kohaliku omavalitsuse ametniku kohta.

Sihttase: 1. Eeldatakse tasemete sarnasust eri emakeelega inimeste rahulolus kohaliku omavalitsuse ametnike teenindusega. 2. Eeldatakse same taseme püsimist.

Muuhulgas tuleb arvestada, et Eesti ühiskonna lõimitust iseloomustavad väga suured regionaalsed erinevused nii lõimituse taseme kui ka probleemide olemuse seisukohast. Seega on riikliku lõimimispoliitika elluviimisel vajalik meetmete regionaliseerimine ja teatud juhtudel ka täpsem asukohastamine tegevuste tasandil linnade kaupa. Lisaks regionaalsetele erinevustele on lõimumispoliitika kujundamisel ja elluviimisel oluline silmas pidada, et lõimumine haarab ühiskonnaelu organisatsiooni erinevaid territoriaalseid tasandeid, mille avaliku võimu organite kohustus, motivatsioon ja võimalused lõimumisprotsessis osalemiseks ei ole võrdsed. Täna Eestis on maakondlike riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse organite roll riikliku lõimumispoliitika elluviimisel väga tagasihoidlik ja juhuslik. Harv on lõimumistemaatika süsteemne, kohaliku omavalitsuse ülesandeid ja tegevusvaldkondi ületav ning liitev poliitika, mida soodustab kesine teadlikkus probleemide olemusest ja sobivatest meetmetest. Seega on vajadus riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuste vahelist lõimumisalast koostööd paremini reguleerida. Kindlaks tuleb määrata omavalitsusorganite roll ja konkreetsed kohustused riikliku lõimumispoliitikapoliitika elluviimisel, aga ka kohustuste täitmiseks vajalike vahendite allikad. Samuti on vaja teha jõupingutusi riikliku ja kohalike lõimumispoliitikate kooskõlla viimiseks omavalitsusüksuse tasandil.

2007. aastal lpidas 40% teiste rahvuste esindajatest ning 54% eestlastest riigi- ja kohaliku omavalitsuse ametnikud on asjatundlikeks. KOV suurem aktiivsus kodakondsus- ja keelepoliitikate tutvustamisel ning selgitamisel: Uue lõimumiskava koostamise käigus läbi viidud kvalitatiivuuringu tulemusi analüüsides soovib uuringurühm senisest laiaulatuslikumat info jagamist lastele lihtsustatud korras kodakondsuse vormistamise kohta ning täiskasvanutele kodakondsuse taotlemise protsessi kohta. Info kättesaadavust parandab koostöö KOV asutustega. Lisaks on vajalik ka olemasolevate vaeleusaamade ümberlõkkamine. Samuti on oodatav KOV rolli suurenemine keeleeksami ja põhiseaduse tundmise eksami kohta ringiliikuvate müütide kummutamises.¹⁸

Alaeesmärk 4. Eesti elanikkonna teabevälja ühisosa suureneb, kasvab Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) jälgitavus venekeelse elanikkonna hulgas

Indikaatorid: ERRi jälgitavus venekeelsete elanike hulgas

Sihttase: 75% teise rahvuse esindajatest kuulab iga nädal Raadio4 ja/või vaatab ETV

¹⁸ Kallas, Kristina (2008). IV.osa: Õiguslik ja poliitiline integratsioon. RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne. Toim. Marju Lauristin. LK.112-150.

Positiivsemat suhtumist teise rahvusühmha toetab üldjuhul isiklike kontaktide olemasolu teise rahvusühmha esindajatega, negatiivset suhtumist ja stereotüüpe aga võivad süvendavad igapäevased, sageli negatiivse iseloomuga põgusad kontaktid (napist või puuduvast keeleoskusest tekkivad arusaamatused näiteks kaubanduses, ühistranspordis, tänavatel tekkivad konfliktid, eriti laste ja noorte puhul). Negatiivsete hoiakuga inimeste suur hulk eriti Tallinnas elavate eestlaste hulgas, võibki olla seletatav juhuslike kontaktide tugeva domineerimisega isiklike tutvuste üle teise rahvusühmha esindajatega¹⁹

Seetõttu on vajalik laiendada eestlastele suunatud tegevuste ringi, peamiselt teavitustegevused ning eesti- ja muukeelse elanikkonna ühistegevuste toetamine. Lõimumispoliitika oluliseks väljakutseks järgnevatel aastatel saab olema senisest oluliselt tihedam tegevus eesti- ja muukeelsete noorte omavaheliste kontaktide loomisel ja edendamisel, suurendamaks sallivust ja vähendamaks eelarvamusi.

Lõimumiskava rakendusplaanis 2008-2010 haridusliku ja kultuurilise valdkonna raames rakendatakse mitmekultuurilisuse põhimõtet läbivalt kõigis meetmetes. Seejuures pööratakse võrreldes varasemaga enam tähelepanu ning ressursse formaalharidussüsteemist väljapoole, noorsootöö tegijate koolitamiselle ning eesti- ja muukeelsete elanike ühistegevuse toetamiselle.

Samuti soodustab rakendusplaani 2008-2010 ühise inforuumi kujunemist. 2007. aastal kuulas Raadio 4 ja/või vaatas ETV iga nädal 60% teiste rahvuste esindajatest Eestis. Planeeritud on eesti- ja venekeelsete noorte meediavaldkonna spetsialistide koolitust Eesti ühiskonna kultuurilise mitmekesisuse arvestamise ning väärtustamise tugevdamiseks. Sellele lisaks toetatakse varasemalt edukaks osutunud projekti tulemustest innustatuna ulatuslikumalt eesti- ja venekeelsete meediaväljaannete omavahelist koostööd.

¹⁹ Korts, Külliki (2006). III. Osa Sallivus ning kultuuridevaheline dialoog, lõimumine ja meedia. RIP 2008-2013 vajadus- ja teostatavusuuringute lõpparuanne. Toim. Marju Lauristin. Tallinn, Tartu.

4. Strateegia administratiivne juhtimine

Eesmärk: Omada ülevaadet lõimumise edenemisest Eesti ühiskonnas ning tagada lõimumiskava 2008-2013 tõhus ja asjatundlik elluviimine.

Indikaator: Edukalt täidetud tegevuste % rakendusplaani tegevuste koguarvust vastavalt esialgselt kavandatud indikaatori sihttasemele ja eelarvele

Sihttase: Vähemalt 90% tegevustest on täidetud vastavalt esialgselt kavandatud tegevuse indikaatori sihttasemele ja eelarvele

Olulisemad sihtrühmad on rakendavad astused:

- valdkondlikud ministeeriumid ja nende allasutused
- KOV
- sidusrühmad

Lõimumiskava 2008–2013 näol on tegemist valdkondliku e horisonaalse e ametkondadevahelise arengukavaga.²⁰ Lõimumiskava seob mitu valdkondlikku ja organisatsioonide arengukava üheks tervikuks, täiendades neid lõimumisalaste meetmetega. Lisaks käesoleva arengukava rakendusplaanis kirjeldatud tegevustele sõltub selle edukus ka mitmete seotud strateegiate elluviimise edukusest. Selliste strateegiliste kavade elluviimisel on oluline tugev eestvedamine ning juhtimine.

Uued algatused

- lõimumispoliitika indikaatorite väljatöötamine ja täiendamine, koolitus rakendavate asutuste töötajatele, väljundiindikaatorite andmekogumise ja aruandluse süsteemi loomine
- KOV funktsioonide täpsustamine lõimumistegevuste elluviimisel

Valdkonna alaeemärkide selgitus

Põhilised juhtimismeetmed on suunatud arengukava elluviimise halduskorralduse tagamisele, juhtimiseks vajaliku monitooringu ja analüüsi läbiviimisele, rakendajate koolitamisele ja arendamisele ning arengukava osapoolte ja avalikkuse teavitamisele. Oluline eesmärk on arendada välja võimekus ja pädevus lõimumisega seotud partnerite ning eri tasandite tegevuste tulemuslikkuse analüüsimiseks, planeerimiseks ja osapoolte nõustamiseks

---

²⁰ Strateegilise planeerimise käsiraamat. EV Rahandusministeerium, Tallinn 2006